

مجله مطالعات اجتماعی

دائرة مخصوصه

در سعادتده باب عالی جوار بنده

محل اداره :

اخطار :

مسئله کوزه موافق آثار جدیده مع المنوبه
قبول اولنور

درج ایندین آثار اعاده اولناز

دیده، فلسفه، علوم، حقوق، ادبیات و سیاسیات و بالخاصه کرب سیاسی و کرب اجتماعی و مدنی احوال و مشوره اهل مدینه در بحث ایدر و هفته ده بر نشر ایلنور.

صاحب و مؤسسلری :

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب

آبونه بدلی

سنه لکی

ممالک عثمانیه ایچون	۸۰	۴۰	غروش
روسیه	»	۳۰۵	روبله
سائر ممالک اجنبیه	»	۹	فرائق

تاریخ تأسیسی

۱۰ تموز ۳۲۴

در سعادتده نسخه سی ۵۰ پاره در

قبرله دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی

۲۰ غروش فضله آلنیر

عدد : ۷۰

۲۴ ذی الحججه ۳۲۷ پنجه ۲۴ کانون اول ۳۲۵

اوچنجی جله

اك زياده روابط صداقتي بولنان اسلاملری افكار عموميه ده وطنه اهانتله مهم كوسترمك و ترقیات طبعیه مله لرینی اعدامه محكوم ايلك روسيه مشروطيتنك ايلك اجرا آتیی اوله جقدی ؟ مجلسجه بيك مشكلات ايله قبول اولنان سربستی اديان اسانك حكومت مطلقه نك القات مستبدانه سی نتیجه سی اوله رق روسيه هیئت اعیانی طرفندن پاچاورایه چوریلوب مجلسك یوزینه فیرلاتدینی هنوز اونوتلدی . بودرجه مزاحم و مشكلات ايله محاط بولنان روسيه ملت مجلسنك محافظه موجودیت ایده بیلیمی ایچون قواعد مشروطیتدن سرمو انحراف ایتسامسی لازم كلور ایکن سربستی تعلم سربستی اديان کبی حقوق عمومی بشریه به بالذات پایمال تجاوز اولسی طوغریسی بتون مشروطیت مجلرینی متأثر و مایوس ایدیور . هر درلو ترقیاته مستعد بردولت معظمه نك مقدراتی بوقیل افكار سخیفه و ملاحظات خسیسه بی بدرقه حرکات اتخاذایدن ذواتك تدویر ایتمکه بولنسی روسيه حكومتی ایچون جدیر ترجم بر اثر بدبختی در .

روسیه مسلمانلری حیانتدن :

سانسورله مکالمه

سانسور افندی پترسبورغ کتابخانه ایمبراطوریسی شرق شعبه سنده کتابلر دیزمکه مشغول ایدی . بزه یول کوسترن خدمه :

— افندم ، بو ذاتلر سزی کورمك ایستورلر ، دیدی .

سانسور تورکجه : — صفا کلدیکنز ، خوش کلدیکنز افندیلر !

عفو ایدرسکنز ، بر آز مشغولم ، شمدی بتیره جکم .

بر ایکی دقیقه ده ایشنی بتیردکن صوکره : — بو یورکز افندم ، بو یورکز !

بولندیغمز کو چوک سالوندن ، بو یوکنه کچورددق . یوله :

— ای سز نه طرفدن ؟ تورکلر میسکنز ؟

— خیر افندم ، قزانی تاتارلرز ؟

— او یله ایسه روسجه قونشورسکنز .

— آزیجق ..

— پک اعلا ، او حالده روسجه قونوشلم . بورالی اولدقن صوکره نه حاجت باشقه لسانه قونشوق ..

آراتق روسجه قونشومه به باشلامشوق . بو یوک سالونده کی یازی ماصه لرندن بریسنك یانه کلوب او طورددق ، بوراسی سانسور افندی نك مقام مخصوصی اوله جق .

— ای نه وار ، نه یوق ؟

— پترسبورغه بعض ایشلرله کاشدك . مستشرقین مشهوره دن اولدیکنز کی بزم کتابلرک سانسوری ده بولندیکنز جهته سزکله تشرف و تفیض ایتک ایستدک .

— تشکر ایدرم ، ممنون اولدم . بنده استفاده ایدرم . سزک کی مسافرلر چوق کلور ..

— عمومیتله سانسورک شدقی اکسیلتیله جک دینیلور ، عجباً بونک

بزم مطبوعاته ده تأثیری اولورمی ؟ مثلاً اون بش سنه در ، قزاندن ایسته نلکده اولان تاتارجه جریده به مساعدده اولورمی ؟

— اوو ، تاتارجه !.. لکن تاتارجه یوق که ..

— ناصل ، تاتارجه یوقی ! بز کندی آرازده ، اوده ، بازارده ، دائماً ، تاتارجه نامنی ویردیکنز برلسانه تکلم ایدیوروز .

— اوت ، او یله اوده ، بازارده عادی شیرلی افاده ایده جک بر لهجه وار . لکن اونکله نه ادبی نه ده علمی بر اثر یازیلماز .

— شمدی آز چوق ، بو یوک کوچوک ، ای کی تو یازیلان ادبی رساله جکلریمز ، علمی کتابجه لریمز - که الیکزدن کچدیکی ایچون طبیعی بیلورسکنزد - تاتارجه یازیلش دکلمر می ؟

— اصلاً ! اولرده بر چوق اجنبی سوزی وار : عربجه دن ، فارسیدن ، فرنگجه دن آلمش . بونکله برابر پک چوجقجه شیر ..

— ادبیاتمک مکملکنی ادعا ایدوبده کولنج اوله بی ، هیچ بروقت ایسته مه یز ؛ مع مافیه کیتدکجه تکمل ایتدیکنی سزده تصدیق ایدرسکنز ، صانیرز . اوت ، بعضاً اجنبی کله لر استعمال ایدرز ، فقط بو یالکنز بزم لسانه خاصمی ؟ پک مکمل روس دیلی بوندن تماماً مستغنیمی ؟ احتیاجات عامیه و ادبیه مزه کافی کله لر اولرده چارشولرده مستعمل دیلده بولامادقی ، لسانمک اسکی کله لرندن ، و اولرده دخی بولامادقی ، حقیقه توکنمز بر خزینه اولان دینی لسانمز عربجه دن آلوروز . روسلرک ۱۴ نجی عصرنده ، روسجه ادبی دنیله جک بر حاله کلمشی ایدی ؟ روسلر چالیشدیلر ، مکمل بر لسان ادبی وجوده کتیردیلر . بز هنوز ۱۴ نجی عصرده یز ، بزده چالیشور ، لسانمزی ترقی ایتدیرز . ایوم تکمل تام حاصل ایده مه مش دیه برلسانی یوقلغه محکوم ایتک ، صانما یز که طوغری اولسون .

— او یله لسان یاپیله جق زمانلر آراتق کچدی : شمدی دنیه ده باشقه ایشلرک چوق . سز جه اک فائده لیبی مکمل و مترقی برلسانی کندیکنزه آلمقدر . او یله یبانجیلردن ، عربلردن ، فرنگلردن کله لر آلا جکزه تیمور یولنه ، شمندوفر دیه جککزه ، کندیکنزه اک یاقین بر دیلی ، حکومت دیلی - باقکنز ، روسجه دیمورم - نه دن استعمال ایتمه ملیسکنز ؟

برده سزک جریده لرکز اولسه اونلرک کندیلرینه مخصوص افکار نشر ایتهلری ملحوظدر . شمدی مختلف روسجه غزته لر آراسنده اختلاف افکار موجود اولدینی کی سز ککیلرک افکار یله دیگر بعض جریده لرک نشریاتی آراسنده دخی اختلاف اوله بیلور . حالبو که حکومت بو کی اختلافلره میدان ویرمه مکله موظفدر . چونکه اختلافاتدن منازعات و حتی بعض نتایج مؤسفه چیقدینی واقعدر . حاصلی حکومت تولید اختلافات ایده بیله جک وسائطک ظهورینه مانع اولمق مجبوریتنده در .

— دیدکار یکنز وظائف حکومت حقنده بر نظریه تلقی اولنه بیلور . فقط بوندن باشقه نظریه لرکه ده وجودی انکار اولنه یاز : مثلاً حکومت ، بالاخره منازعات و نتایج مؤسفه بی موجب اوله بیله جک ذهابیله بر چوق احتیاجات طبعیه و مدنییه بی منع ایتمکه موظف اولمایوب ، انجق اسایش عمومی به سوء تأثیری طوقونان حادثاتک

— وار .

— احواله ... تکرار تشبیه‌کنزی آلام : بیوک اوده مسافر یا خود
مقیم مختلف لسانله قونوشور کیمسه لردن برقسمنک علمینه سوز
سویلدکاری وقوعات ایله ثابت کیمسه لرك کندی لسانلرنده قونشمه لرینه
طرفدارسکزده دیلرینی بیلمه یئر علمینه اصلا بولمادقلری یینه
وقوعات ایله ثابت آدملرك ، احتمالکله علمیمزده بولورلر دیه کندی
لسانلرنده قونشمه لرینه مانع اولمق ایستیورسکمز ! اولدیمی یا ؟

— فقط برله لسانی اکلایوروز : اوده اسلاوجه ؛ مثلاً بن هیچ
لهجه اوکر نمدیکم حالده لهجه یازیلان یازیلری اوقبور و آکلایورم ؛
دیگر روسلرده اوله .

— اعلا ، یافلاندایلر لسانی ؟

— اوده غرب لسانلرندن ..

— عفو ایدرسکمز ، فلاندایلر غرب مدنیتته وخرستیانلغه
داخل اقوامدن ایسه لرده دیلرینک اسلاو ، جرمن ، ولاتین لسانلریله
هیچ برمناسبتی یوقدر . بزدن اعلا بیلورسکمز که فلاندایلر ، اورال
اقوامندندر ؛ دیلری روسجه دن زیاده ، ارقداشلی اولان تاتارجه یه
قریبدر .

— اوو ، هنوز ۱۴ نجی عصرده یز ، دیمشدیکمز ؛ شمعی آرتق
۲۵ نجی عصره موافق فکر یوریدورسکمز ..

— ارمنیجه یی ده هیچ اوکر نمدن ، اوقومادن هرروس آکلایه .
بیلورمی ؟

— ذاتاً بنم فکرجه ارمنی غزتلرینه مساعده اولونماملیدی .
ارمنیلرک فکری ماوراء قافقاسده بالجه اقوامی کندی اداره لری
آلته آلمقدر ؛ بو جهته باشقه بر دولتک اداره سی آلتده بولمهی
ایسته میورلر ، بن بونی بر مقاله ایله یازمشده ایدم . بوکا ارمنیلر اوقدر
قیزمشلر که بعضلری حتی بی اولدیره جک بیله اولمشلر ! لکن بن
اوله قوری کورلتی یه پاپوج بر اقلنلردن دکلم ..

— افندم ، تاتارلسان ومطبوعاتی حقنده کی افکار یگزی آکلادق ،
ظننده یز .

— یوق ، یوق ! بن هنوز برشی سویلدم .

— بلکه ... مع مافیه بزه اوله کلیور که سز تاتارجه نك ومطبوعاتنک
بولنامه سنی ، تاتارلرک هر صورتله روسلغه تمثلی ایستیورسکمز .

— اوح ، ذاتاً تمث ایتمور میسکمز ، صانکه ! ..

— بیلمه یز ، انجق شونی ایشتمشز که تورک — تاتار اقوامنی تدقیق
ایدن عالم ذاتلر ، لسانی اک آز غائب ایدن ، اک آز باشقه اقوامه تمث
ایدن مختلف دینلره کیردیکی حالده دینی محافظه ایدن اقوامدن اولمق
اوزره کوستریورلر مش ...

— لاف ! شمعی روس اصلزاده لری نهان جمله روسلاشمش
تاتارلردر . مثلاً ایشته قوبکو : اساساً تاتار اولمسی پک محتمل ؛ عائله

اوکنی آلمه یه مجبوردر ، دنیه بیلور . وحتی ، یا کلیورسه ق ، مدنی
حکومتلرک حیاته تطبیق ایتدکاری نظریه لر بوسو کره کنه ده ایاقیندر ...
بز بولنریه لردن هانکیسنک ده صحیح اولدیغنی تدقیق ایده بیله جک
قدر معلوماتلی دکلز . انجق بزه اوله کلیور که اگر برنجی نظریه یی
روسیه ایچون ده زیاده موافق مصاحبت کور یورسه کز ، احواله
اونی یالکز تاتارجه مطبوعاته دکل ، روس مطبوعاته ده تطبیق ایتمه کز
لازمدر . لکن روس غزتلرینک تأثیراتی کوز اوکنده اولدیغنی
حاله اونلر طبع ونشر اولنوب طور یورلر . انجق ایش تاتار
مطبوعاته کلنجه ، بلکه بالاخره مضر تأثیرلری اولور وهمیله ،
تاتارجه نك یوقلنی دعوی غریبه قدر قالشیلور ! ..

— هم جام ، جریده لرك ، مطبوعاتک نه لزومی وار ؟ .. بیی
یورمق ، اعصابی تعجیز ایتمکن غیری نه فائده لری اولور که ؟ .. پترسبورغده
برقاج کون جریده لر چیقامادی ، نه قدرده راحت ایتدک . سز هنوز
اونلردن مصونسکمز ، اللهه شکر ایدکده ، باشکزه بیوده بلا آرامایکمز ...

— دیمک سزده مدنیت و آتارینی مضر کورنلردن ، ائی اسکی
زمانه ، زمان بدات و وحشته رجوع ایتک ایسته یئر دنسکمز ، اوله می ؟
— سزه باشقه درلو ایضاح ایدیم : برأوه مسافرلر طویلانمش ،

ایچلرنده درلو دیلله قونوشانلر وار . شمعی اوراده ، برآراده ایکن
جمله نك بیلمدیکی بر دیل ایله برقاج مسافرک قونشمه سی ائی تربیه یه
موافقمیدر ؟ اولدی بیلمه یئر «عجبا علمیمزده برشیلر سویلیمورمی ؟»
دیه شبهه یه دوشمزلرمی ؟ .. ایشته روسیه ده بویله بیوک برأوه بکزر ،

درلو دیلدن خلق وار ، بونلرک چوغی سزک دیلی بیلیمور ، اگر
سز تاتارجه کتاب یاجریده یازارسه کز ، روسیه لیلرک چوغی «عجبا
بزم علمیمزده یازمیورلرمی ؟» دیه شبهه لنه جک ؛ دیدیکم طوغری دکلی ؟
— طوغری ، اوله برشبهه نك حصولی غیر ممکن دکل . فقط دون

کور دیکمز داخله نظارتی بیوک مأمورلرندن بزات ، بزم تاتارلر ایچون
اوته دنبری دولته صداقتلری ایله معروف بر خلق دیمشدی . وفی الواقع ،
شمعی یه قدر تاتارلر آراسندن ، نه حکومته ، نه ده وطنداشلی اولان
دیگر اقوامه ، قالا ، قلماً وفعلاً ضررلی حرکته بولنان هیچ کیمسه
نه کورولمش نه ده ایشیدیلشدر . بوده طوغری دکلی ؟

— اوت .

— کله لم باشقه اقوامه ، لهیلرده ، فلاندایلرله ، ارمنیلره ..
معلومات ناقصه تاریخیه مه کوره لهیلر روس دولتی علمینه برقاج دفعه
قیام ایتدیلر ؛ فلانداده ده پک یاقینده خیلی قاریشقلق اولدی ؛
ارمنیلر ایله مسکون ولایتلرده بوکون بیله آسایش برکال اولدیغنی

ادعا ایدیله مز .. بونلر ، افندم ، وقایع و افعال . — اقوال و محرراته
کلنجه ، مسموعانه کوره ، روسیه ده ساکن غیر روس اقوامدن
اکثرینک غربی اوروپاده منتشر روسیه یه دخولی ممنوع برچوق
جراند ورسائی وارمش .. شمعی سزه صور یوروز : اقوام مذکوره
مطبوعاته روسیه ده مساعده اولتیورمی ؟ لهجه ، فلاندایلرجه ،
ارمنیجه ... الخ غزتلر روسیه ده یوقی ؟

اسمی « قوبك » دن کلیور ... [*]

سوزك مجراستی بر آزد کشیدردك :

— افندم ، معلوم عالیگز ، اسلامك حق دین اولمادیغنی اثبات ارژوسیه مسیونرلر ، برسوری کتاب ورساله لر یازبورلر : مثلاً بر مسیونر بر کویك امامی یانسه کیدیور ، ویا هیچ کیتمیور ، انجق بر کوی امامك اسمنی او کرنیور ؛ صوکره او امامله قونشیور ویا خود هیچ قو کشمیورده قو کشدیغنی ادعا ایدیور و بو حقیقی ویا متصور مصاحبه سنی بر رساله حالنده نشر ایلور . امام ایله قونشدیغنی تقدیرده بیله یا امامه هیچ کیمسه نك سویلیه میه جکی احمق و معناسز سوزلر سویلتیور یا خود جاهل بر امامه تصادف ایدیورده او امام افندی اساساً اسلامده بولنمیان کولنج دعوالره کریشیور . مسیونر ایسه بولنوی بر کوی امامك فکری دکل بوتون علمای اسلامك ، حتی دین اسلامك مدعیاتی صورتنده کوستریور . رساله میدانه چیقدقندن صوکره ، اونی بر چوق مسلمانلر اضطراب ایله او قورلر . بعض کیمسه لر حقیقی اظهار ایتك ، مثلاً او ایله بر امامك او ایله بر مسیونر ایله اصلاً فونشمدیغنی اکتلامق ایستیورلر ، نصرانیتیه هیچ قاریشمقسزین انجق مدافعه ده بولنق ایستیورلر ؛ اما سانسور مساعده ویرمیور ! بو بابده سزك فکریکز ناصل ؟

— بو کوی دینی بحثلر روس ویا تاتار کویلیری کبی جاهل خلق آراسنه دوشرسه بر چوق فتنه لر چیقمق ، حتی مقاتلاته میدان ویرمك احتمالی وار . سز و بن بوراده او طوروب هرشیدن دیندن ، فلسفه دن ، اسلامدن ، نصرانیتدن سربست و آسوده قونشه بیلورلر . لکن عوام بویله دکدر . تاریخدن بیلمیور میسکز که یازی نه قدر فتنه لره ، قتالره سبب اولمشدر . روسیه ده بر حرفك تبدیلی ، بر دینی اشارتک تعدیلی بر چوقی قان آقندی . عواجه کله ، حرف پك بویوک برشیدر !

— اعلا ، لکن پاپاسله امامك مناظره لر ایله حدتله جك عوام ، انجق کنسدی دیننه تعرض ایدیلوب طور دینی حالده ، اونی مدافعه یه مأمور روحانیلرینك مدافعه دن عاجز بر اقلما سیله ده از یاده قیزمازی ؟ — اوو ، بن ذاتاً مسیونرلرکده نشریاتنه طرفدار دکم که .. پك آرنیایج استحصال ایدیورلر ، بر چوق کورلکی وراحتسزلنی موجب اولیورلر ..

— یا ! .. لکن بزما نمزك عوامنی - روس مؤثیقی اولسون ، تاتار کویلیسی اولسون و نه درجه جاهل اولورسه اولسون - او قدر عقل سلیمدن نصیبسز صانمیورلر . کوزیمز اوکنده ؛ تاتار کویلیری

[*] قوبکو بویوک رتبه لی و اولدقچه حریت پرور مأمورلردن اولوب سانسور افندی ایله مصاحبه منهنکامنده حریت مطبوعات قانونی حاضرلامه یه مأمور قومیسونك رئیس ایلی ؛ و مسموعاته کوره غیر روس اقوامك مطبوعاتنه دخی حریت ویریله سنه طرفداردی . سانسور افندی ده او قومیسونده داخلدی وبالطبع رئیسک فکرینه دائماً مخالفت ایدیور و اکثریا یکلیوردی . بوراده مشارالیهك اسمنی آکمه سی و « قوبك » اسمنی بر آزد « کویك » کله سنه بکزه تهرک تلفظ ایتسه ایشته او قویروق آجیسندن کلیور .

مسیونرلرک صلح پرورانه نشریاتنه شدتله مقابله ایتمیورلر . شدتله دائماً مقابله بالمثل اولق اوزره در . برده انسانلر آراسنی بوزان ، فتنه و نزاعی موجب اولان شیلر یالکیز خصوصات دینیه میدر ؟ تعیشه طوغریدن طوغری یه تأثیری اولان امور اقتصادی دیندن ده از یاده غوغایی انتاج ایتمیورمی ؟ حالبوکه اقتصادی مسائلده یکدیگریک نك بوسبوتون عکس استقامتلی تعقیب ایدن مطبوعات ، روسیه ده روس لسانیه آلابدیکنه انتشار ایدیور !

— عفو ایدرسیکز ، برشی ده اصوراجقدق : سانسوره کوندریلن تاتارجه کتابلر ، قومیتده پك اوزون مدت جوابسز قالیورلر . بعض ناشرلرک دیدکلری طوغری ایسه ، دیوار تقویملرینك مساعده سی سنه کچدکن صوکره کلیورمش : ۱۹۰۳ ایچون حاضر لانان بر تقویمك رخصتی انجق ۱۹۰۴ ده آله بیلورمش !

— اوو ، یوق ، بو ماصال ! لکن بیلور میسکز ، او دیوار تقویملری ده نه بلاشیلر ! نه ره دن بولوب ده طولدیریوریورلر ؟ هر یاپراغك آتنده حدیث ، نظم ، حکایه ، ضرب مثل ، ده بیلیم نه .. هپسنی برر ، برر باقمالی : عادتاً دللی یه پوستکی صایدیرمق ..

— افندیمز ، او ایله عادی واهیتسز شیلری برر ، برر باقما یه نه حاجت ؟ — او عفو ایدرسکمز ، بعضاً اولور که اصل او ایله اهیتسز کوریلن شیلر ، پك مهم نتایج تولید ایدرلر ..

— اوخ ، سز هرشیئی نظر کنزده بو یودیورسکز ! پاتخته کلدی کمز ی بیلن بر ناشر بزه دیمشدی که اگر سانسوریمز جنابلرینی کوریرسه کز ، بر قاچ آی اول کوندردیکم بر رساله حقنده صوریکنز ، عجباً مساعده بویوره جقلمی ؟

— رساله نك آدی نه ، و نه وقت کوندرلمش ؟ — قیش اورته سننده کوندریش ، آدی ده « دینی مناظره لرده سربستی » .

— آ . خاطر لادم ، صانمام که مساعده ویریلسین . یا کلش آکلامایکنز ، مساعده بنم آلمده دکل ، سانسور قومیته سی آئنده . طبیعی رساله نك نه دن بحث ایتدیکنی بلیورسکز ؟ — خیر افندم ، بیلمیورلر .

— رساله ده دینمش که تاتار اماملری ، روس روحانیلردن معلوما شجه نقصانلیدرلر ؛ اماماریمزه ، ملالریمزه چوق او قومق ، او کر نك لازم . باخصوص نصرانیتی پك اینی بیلملی ؛ نصرانیتی بیلمك ایچون ایسه رونانی ، شتراووسی ، فویه ربانخی ، هارناتی او قومالی ، یعنی خرستیانلغه تعرض ایدن مؤلفلری او قومالی ، خرستیانلغنی ، خرستیانلغك محوینه چالیشانلردن او کر نملی ... بو طرفکیرانه دکلیدر ؟ بحث طوتارم که بونی تاتار یازمامش ؛ محقق بر روس طلبه سی یازمش ، تاتار ترجمه ایتمش .. [*]

— دیمك مساعده اولتمه جق دیلم ؟

— قومیته نك نه قرار ویره جکنی ، بیلمیورم .

[*] حالبوکه رساله سانسورله مصاحبه ده بولنلردن برینك اثری ایلی .

ایلیووردق، سانسورافندی کوشهده کی رافله دیزیلی اوفاق کتابلری کوسترهك، دیدی که :

— ایشته سزك صاحبه صاپانلر :

— برقاچ سنه دن انشالله صاحبه اولمایانلری ده اولور .

آلت قات رافله دیزلمش بویوك حجملی مجلداتی آیاق اوجیهله کوسترهك :

— آه ، ایشته بونلر سزك ایچون بالخاصه شایان اهمیت و جالب مراقدر : روسیهده ایلك باصلمش قر آنلر .

بریمز اکیلوب کمال احترام ایله قر آنلردن بریسی آلدی و تعظیم ایله اوبدی ده ایلك صحیفه سننده یازیلش فرانسزجه یازی پی جهراً اوقویهرق، ایکنجی قاترینه زماننده، پترسبورغك آقاده می مطبعه سننده باصلمش اولدینی اکلایشیلدی .

— اوو ! فرانسزجه ده می ؟ .

سانسور افندی ایله ایلك کورشدیکمز کوچوك اوطیه چیققدق . اوراده کتابخانه یه یکی گلش ، یرلشدیریلشمش ارمیجه کتابلر و دیوار تقویلملری واردی . دیوار تقویلملرینک مقواسی اوستنده انسان تصویرلری ایله محاط بر کوچوك لوحه ترسیم اولمشدی : لوحه ده دکز، ساحله یوکسك طاغدر ، طاغدر آراسنده شهر و کلیسا خرابه لری ، اوزاقدن ، طاغدر آرقه سنندن کونش طوغمه یه باشلامش .

— عفو ایدرسکمز ، بوذوات عجب ارمیلرک مشاهیریمی ؟

— بیامیورم .

— بولوچه سمبولیکمی عجب ؟

— ارمیلرده سمبوله پک چوق ، دکزینه دقله باقکمز ، مطلقاً

برچوق شیر ، یازیلرده وارد . لکن بونلرک هپسی بیهوده ، صرف خیالات ...

بونک اوزرینه حرمتلی سانسوریمزله ، پک نازکانه و داعلاشدق .

اشبو مکمله ۱۹۰۵ سنه سی ایلك بهارنده پترسبورغه گلش ایکی مسلمان ایله سانسور افندی آراسنده جریان ایتشدر . بن ، اونلردن بریسنک خاطرات دفترندن استنساخه موفق اولدم .

۱۱ کانون اول ۱۹۰۹

لا .

مطبوعات جدیده :

ایشیق

وطن ایچون استفاده لی آتاردن بریده بونام آلتنده سلیمانیه اتحاد و ترقی قلوبی طرفندن انتشاره باشلایان مجموعه در . ایشیق کویلیرمزدن ظلام جهلی کیده ره جک و احتیاجات ملیه پی تأمین ایدر صورتده عوامک مدرکه عرفانی تنویر ایده جکدر . آرتق کویلیرمز عاشق کرم ، کور اوغلی ، بطال غازی حکایه و خرافه لرندن قورتیلهرق مدنی برقومک مجهز اولسی لازم کلان حسیات نجیبه ایله آراسته اوله جق

— شرق لسانلریله یازیلان کتابلری کیم باقوب قومیتیه عرض فکر ایدیور ؟

— بن .

— ناصل دیه جکسکمز ؟

— شمدی سزه سویلدیکم کبی . .

— رحمانقولف تفسیرینه ده برقاچ سنه اولدی ، جواب کلدی ؛ دیمک اوکاده مساعده اولنمادی .

— خاطر لایمیورم .

— ذاتاً بعض تفسیرلره اوتهدتبری مساعده اولنمیور . عجباً سببی نه در ؟

— سببی پک بسیط : قر آنده بعض آیتلر وارکه علی العاده کتابلرده ویا جریده لرده باصلماسنه اصلا رخصت و یریه ماز . قر آن سزجه مقدس بر متن اولدینی ایچون اوکا طوقونلیور ؛ شمدی یه قدر اویله گلش ، هایدی اویله کیتسون ، دینلیور . لکن او آیتلر اوزرینه صحیفه لر طولوسی ایضاحات و یریلدیمی ، ایش باشقه لشیور . — هم سزك اسکی علما مطبوعاتی هیچ ایسته میورلر ، دینه مخالف کور یورلردی ؛ کتاب محقق آل یازمه سی اولق لازم دینلیوردی ؛ باصمق تخفیف اولنیوردی . طبعی بیلیورسکمزدر ، ایلك مطبوع عربجه کتاب ، ایکنجی قاترینه نك امریله پترسبورغده باصیلان قر آن در . بوایشده قاترینه نك خطالردن بریسی : مسلمانلر ایسته مدکلری ، اعتراض ایلدکلری حالده اونلره مطبوعات قیوسنی آچدی .

— ظن ایدرزکه اشبو کتابخانه پی تأسیس ایتسی ده ، سزك نظر کزده بویوك قاترینه نك بویوك خطالردن بریسیدر . حاکم بولندینی بر مملکتده کی اهالیدن بر قسمنی مدنیتک ، ترقینک اک بویوك سائق ، خادمی اولان مطبعه جیلغه آلدیرمق خطا ایسه ، او مملکتک پایتختنده ینه اهالینک تعلم و ترقیسنه خادم بر مؤسسه وجوده کتیرمک ده ، شهه سز ، اوقدر خطادر ...

— عفو ایدرسکمز ، سزی بر آز فضلته تعجیز ایتدک . صوک دفعه اولق اوزره شونی رجایه مساعده بویورکمز : اگر بزم مطبوعات و بالخاصه جرائد حقنده فکر عالیکنزه مراجعت اولنورسه له مزده ، تاتار مطبوعاتی جهلنده بیان مطالعات بویورکمز .

— ینه « ترجمان » لرمی ؟ اوح ، غاسپرنیسکی ! کنندیسی اسلام حقنده هیچ برشی بیلمز ، عربجه ده بیلمز ، تورکجه ده بیلمز ؛ لکن پارسیده بولنش ، جسور ، فارطه فورطه جی ، قورقاز . تعجب ایدیورم که سزك علما اونک هجله باقورده سوزینه قولاق آصیور .

— غاسپرنیسکی عالمی ، جاهلمی ، اسلامی ای بیلیورمی ، عربجه اوقویوب یازمغه مقتدرمی ؟ بو سوؤال بزم ایچون وارد خاطر بیله اولماز ؛ بزجه شو محققدرکه غاسپرنیسکی ملتتمزک پک بویوك بر آدمی : کنندی ملتته ، تاتارلره و او واسطه ایله دولتمزه ، روسیه یه ، عظیم خدمتار ایتدی و ایدیور .

ارتق ماصه باشندن قالمه شدق ، بویوك سالونک قیوسنه طوغری